

České země a Litevské velkoknížectví v 15. – 16. století

Ke christianizaci Prusů, lotyšských a estonských kmenů došlo ve 13. století. Litva přijala křesťanství až na konci 14. století. O podrobení dosud pohanské Litvy se snažil **livonský řád**. Ten si roku 1337 na císaři Ludvíku Bavorovi vymohl udělení formálního panství nad Litvou. Zejména kvůli vysoké míře organizovanosti litevských kmenů bylo dobývání území Litvy velmi složité. Řád organizoval mnoho křížových výprav na Litvu za pomoci rytířů z celé Evropy. Tato tažení byla celoevropskou událostí, kde se setkávala evropská elita, utužovala vztahy či navazovala kontakty. Výprav se účastnili i čeští králové, Přemysl Otakar II., Jan Lucemburský a Karel IV. Livonskému řádu se nikdy nepodařilo území Litvy zcela dobýt.

Důležitou bitvou byla bitva u Grunwaldu v roce 1410. V této bitvě se utkala litevská a polská vojska s **livonskými rytíři**. Na porážce řádu se po boku litevských vojsk podíleli i čeští rytíři. Čeští žoldnéři však bojovali i na straně německých rytířů. Zde si také litevský velkokníže Vytautas spřátelil české husity. Ti mu nabídli českou korunu a v roce 1422 byl Vytautas zvolen husitskou částí Čech za českého krále. Vytautas poslal do českých zemí místo sebe jako místodržitele Zikmunda Korybuta. V roce 1423 se Vytautas vzdal české koruny ve prospěch Zikmunda Lucemburského, který byl po smrti bratra Václava IV. jediným dědicem českého království.

Roku 1358 nabídl Karel IV. dvěma litevským velkoknížatům (Algirdas a Kestutis), synům litevského knížete Gedimina, zakladatele dynastie Jagellonců (Gediminovců), pomoc a ochranu říše za to, že se nechají pokřtít. Jednání, které nakonec zmařil Algirdas svými příliš vysokými požadavky, vedl arcibiskup Arnošt z Pardubic. K dobrovolné christianizaci Litvy došlo v druhé polovině 14. století za vlády Jagella, syna Algirda. Jagello se rozhodl pro získání spojenců v katolickém Polsku, tedy pro křesťanství latinského ritu. Po smrti Ludvíka Uherského se dokonce uvolnil polský trůn. 14. února 1386 se Jagello nechal pokřtít a oženil se s princeznou Hedvikou. 4. března byl Jagello korunován polským králem **a Litvu tak vtělil do polského státu**. Původně se polským králem ale měl stát Zikmund Lucemburský, který se oženil s dědičkou polského trůnu Marií Uherskou. V roce 1413 bylo rozhodnuto, že se Litva stává smluvním partnerem Polska, nejen objektem integrace. Christianizace Litvy se účastnili také čeští duchovní, jedním z nich byl i univerzitní mistr Jeroným Pražský nebo mnich Jan Jeroným Pražský, který zanechal podrobný popis litevských obyčejů. Polská královna Hedvika se zase zasloužila o založení litevské koleje na pražské univerzitě.

Zájem o dění v Polském království a Litevském velkoknížectví měl dlouhou tradici především v rodě Rožmberků. Roku 1316 totiž došlo k sňatku Petra I. z Rožmberka s Violou Těšínskou. Tím došlo k posílení kontaktů s příbuznými Violy Těšínské, Piastovci, a celkově s polským prostředím. Oldřich II. z Rožmberka se poté o politiku Polského království a Litevského velkoknížectví zajímal nejen kvůli své mocenské pozici, ale také díky svým dvěma synům, kteří ve slezských knížectvích získali vysoká postavení. Jindřich IV. z Rožmberka se stal roku 1454 slezským hejtmanem a Jošt II. z Rožmberka se stal roku 1456 vratislavským biskupem.

V roce 1471 nastoupil na český trůn Vladislav II. Jagellonský. Mezi Vladislavem a jeho bratry, Janem I. Albrechtem, Alexandrem a Zikmundem I. Starým, kteří postupně zasedli na polský trůn, nepanovala vždy shoda ani úzká spolupráce. Avšak události, ke kterým došlo v Polsku a na Litvě mohly výrazně ovlivňovat země Koruny české. Obyvatelé českého království se již nesetkávali s Poláky jen při zahraničních cestách, ale znali je i z doprovodu krále Vladislava. Podle zápisů Jana II. z Rožmberka panovala mezi obyvateli českého království a Poláky z doprovodu Vladislava Jagellonského rivalita.

Od počátku 16. století muselo polsko-litevské soustátí čelit útokům Moskevského knížectví, které později vytvořilo spojení s Řádem německých rytířů. Roku 1514 se k tomuto spojení připojil i panovník Římsko-německé říše, Maxmilián I., který chtěl omezit vliv Jagellonců ve střední Evropě. Již roku 1515 ale císař Maxmilián ze spojení odstoupil a začal jednat s polským králem a litevským velkoknížetem Zikmundem I. Starým i jeho bratrem Vladislavem II. Jagellonským. Na vídeňském sjezdu roku 1515 se spory vyřešily a vztahy mezi Habsburky a Jagellonci se výrazně zlepšily. Došlo také ke známé sňatkové dohodě. Děti Vladislava Jagellonského, Ludvík a Anna, uzavřely sňatky s Maxmiliánovými vnoučaty Marií a Ferdinandem. Tím se Habsburkům otevřela cesta na český trůn. Po smrti Vladislava II. Jagellonského v roce 1516 došlo k posílení kontaktu s polským králem Zikmundem I. Starým, zejména kvůli určení poručnictví nad Ludvíkem Jagellonským, který byl ještě nezletilý. Zikmund se však na české šlechtice obracel s různými záležitostmi i v letech následujících.

Česko-uherská větev Jagellonců vymřela po meči roku 1526 Ludvíkem Jagellonským, polsko-litevská větev roku 1572 Zikmundem II. Augustem.

Seznam literatury

BERESNĚVIČIŮTĚ–NOSÁLOVÁ, Halina, *Litva*. Praha: Libri, 2006

PRAŽÁKOVÁ, Kateřina, *Obraz Polsko-litevského státu a Moskevského velkoknížectví v raně novověkém zpravodajství české šlechty (1450-1618)*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2013, [14. 12. 2010], Dostupné z: <https://theses.cz/id/fjxp11/6021181>

ČERNOHORSKÝ, Petr, *Meziválečné ústavy pobaltských republik ve vzájemném srovnání*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2012, [14. 12. 2010], Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/3240/1/Diplomova%20prace%20Petr%20Cernohorsky%20Mezivalecne%20ustavy%20pobaltskych%20republik%20ve%20vzajemnem%20srovnani.pdf>